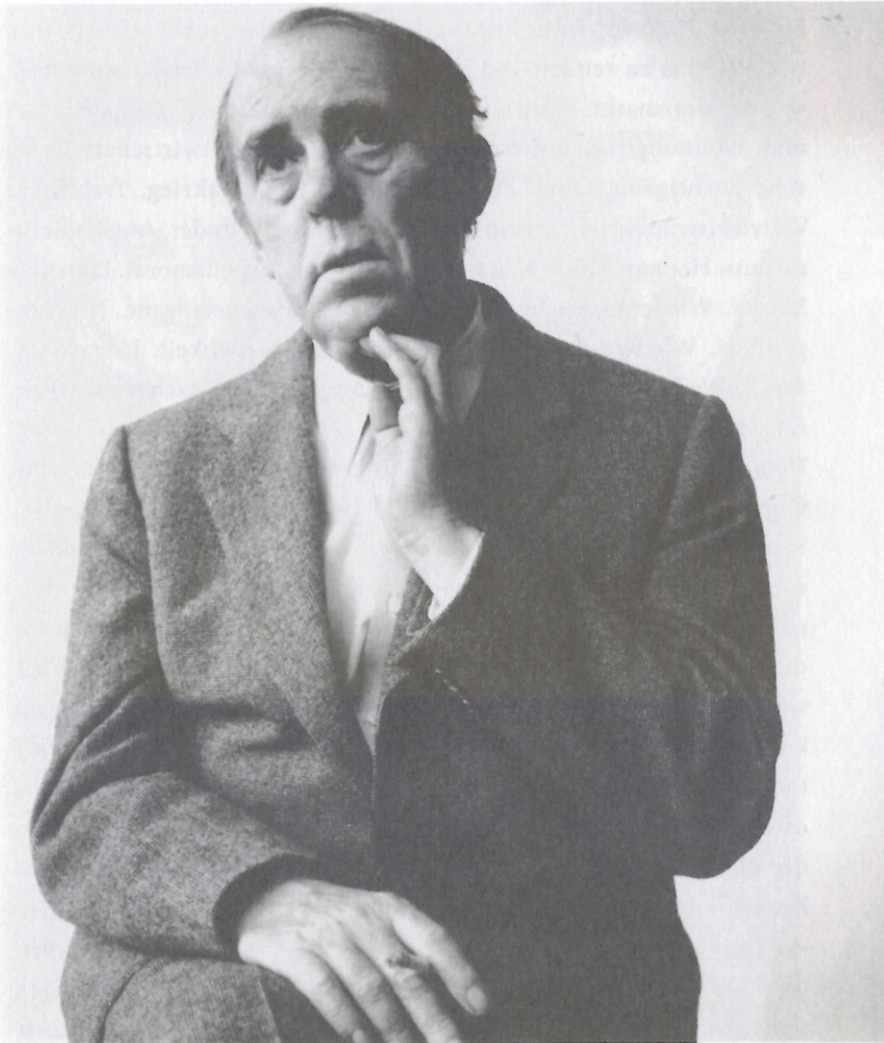

Heinrich Böll

Um 1978.

Heinrich Böll

ARTS007 Germánské literatury – nositelé Nobelovy ceny za literaturu

17.10.2022

Mgr. Martina Trombiková, Ph.D.

ÚGNN

Jakou pozici zaujímá Heinrich Böll se svým dílem v kontextu poválečné literatury?

Jaká jsou nejdůležitější témata v díle Heinricha Bölla?

I. KONTEXTUALIZACE

1945: atmosféra konce světa + naděje na nový začátek

Skoncovat s příčinami teroru fašismu!

"připlití k novým břehům" (W. Borchert)

první veřejné příspěvky k otázce viny:

Karl Jaspers ("Die Schuldfrage"), Friedrich Meinecke ("Die deutsche Katastrophe"), Eugen Kogon ("Der SS-Staat"), Alfred Weber ("Abschied von der bisherigen Geschichte") či Max Picard ("Hitler in uns")

zároveň vytváření mostů mezi exilovými autory a autory vnitřní emigrace

„MLADÁ GENERACE“

Pozice Heinricha Bölla v poválečné literatuře?

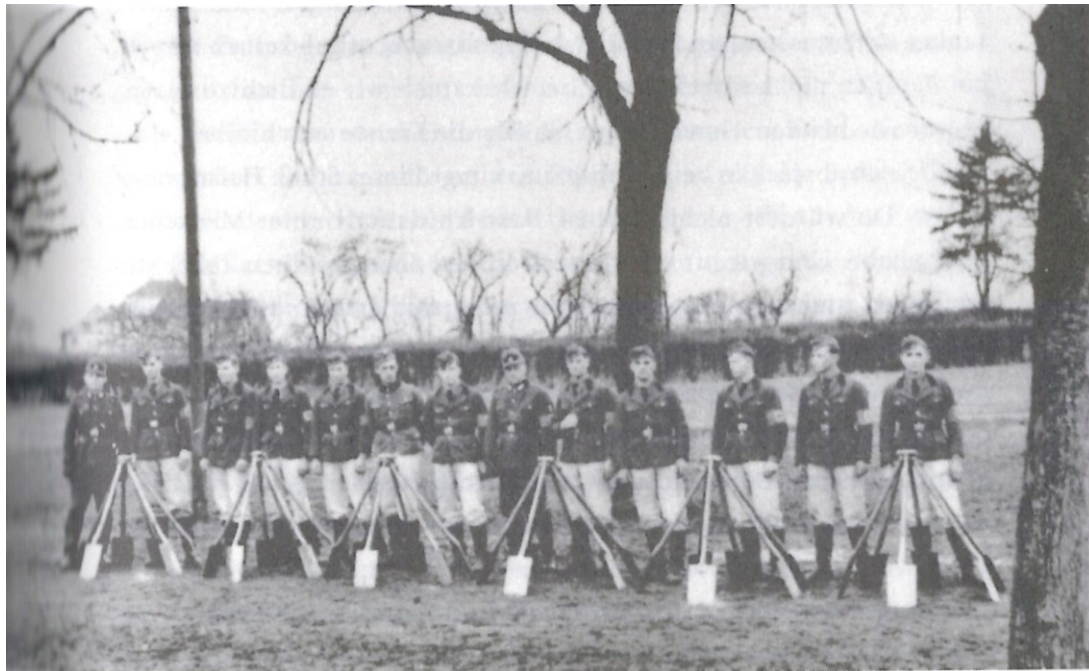
... patří k autorům MLADÉ GENERACE (nar. 1917)

... válku zažil již aktivně

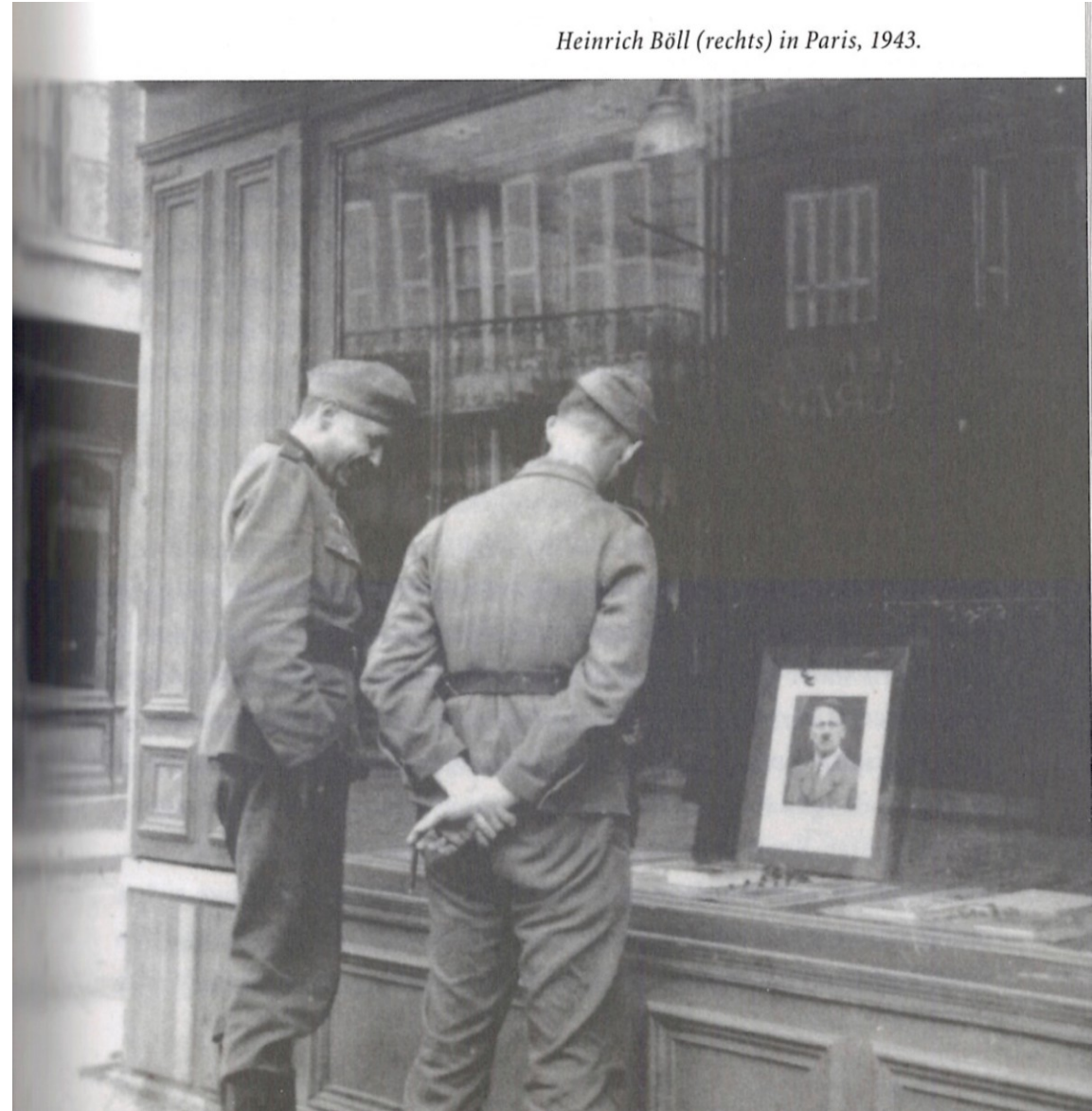
Briefe aus dem Krieg 1939–1945

Mit den Brüdern Alois und Alfred, 1940

Heinrich Böll im Reichsarbeitslager (achter v.r.), 1938.

Heinrich Böll (rechts) in Paris, 1943.

UKÁZKA 1

15.7.1940, Bromberg

„Milí rodiče a sourozenci!

[...] Moje znechucení z života v kasárnách nyní dospělo svého vrcholu; při příští příležitosti se odsud dobrovolně odhlásím, je jedno kam; rozhodně jsem vším jiným než hrdinou nebo odvážlivcem, ale být stále v líhni poddůstojnického ducha, v kasárnách, se nedá vydržet; prostě to už déle nevydržím. Rád bych riskovat život za větší svobodu a velkorysost, které jistě panují venku. [...]

Včera, především, zítra, pozítří až do věčnosti zde chodíme dlouhé hodiny pořád jen doprava, doleva atd. Snad porozumíte tedy mým přáním. [...]"

[Heinrich Böll. Leben und Werk. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1995, str. 9]

[překlad: MT]

UKÁZKA 2

19.6.1944, Debrecín (Maďarsko)

„Moji milí,

tentokrát bylo zděšení kratší, ale o to drsnější; na pár dní ještě ožilo naprosté šílenství moderní materiální války, masy pancéřů, mraky letounů, raketometů, „Stalinových varhan“ a všechny tyto zločinecké moderní krámy, které dokáží plivat železo, a do toho statečná pěchota. Třetího dne ráno mě zasáhly 20 metrů od našeho výchozího místa tři střepy ruského ručního granátu do kříže a poté jsem ještě několik kilometrů prchal, ačkoliv jsem byl už po třídenním hladu, žízní a strašlivém vedru skoro mrtev, nechtěl jsem se svým zraněním zůstat ležet sám a za mnou už byly ruské tanky [...]. Dosavadní třítydenní sanitární péče mi nepřinesla nic než vši a zlost. Bohužel tu není pro „naše zraněné“ žádná čokoláda, jinak bych něco poslal své malé holubičce; doufám, že po válce doženu, co jsem zanedbal. Nesnáším válku a všechny, kteří ji milují! [...]

Všechny vás srdečně moc zdravím v naději na viděnou!

Váš Hein“

[Heinrich Böll. Leben und Werk. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1995, str. 9]

[překlad: MT]

TEMATIZOVÁNÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

znehucení válkou

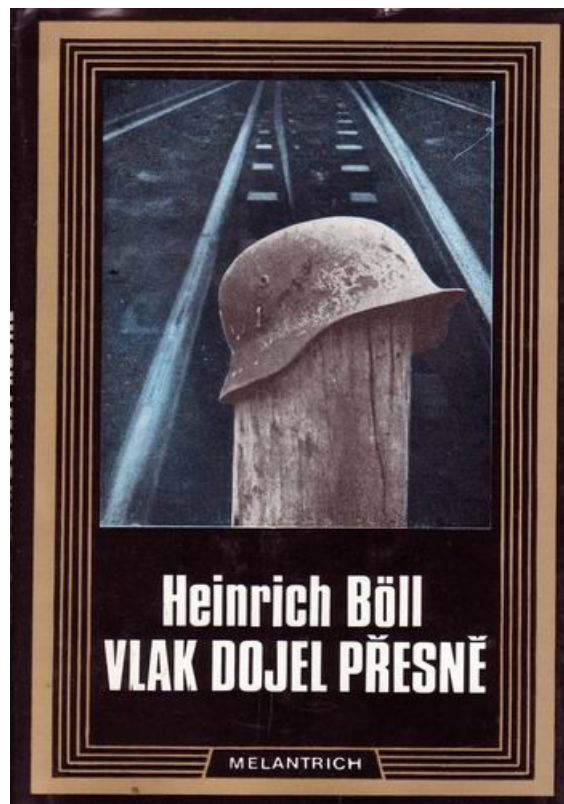
literární vypořádání se s válkou:

1949: *Der Zug war pünktlich*

1951: *Wo warst du, Adam?*

Pesimistické texty o válce - bez velkého úspěchu

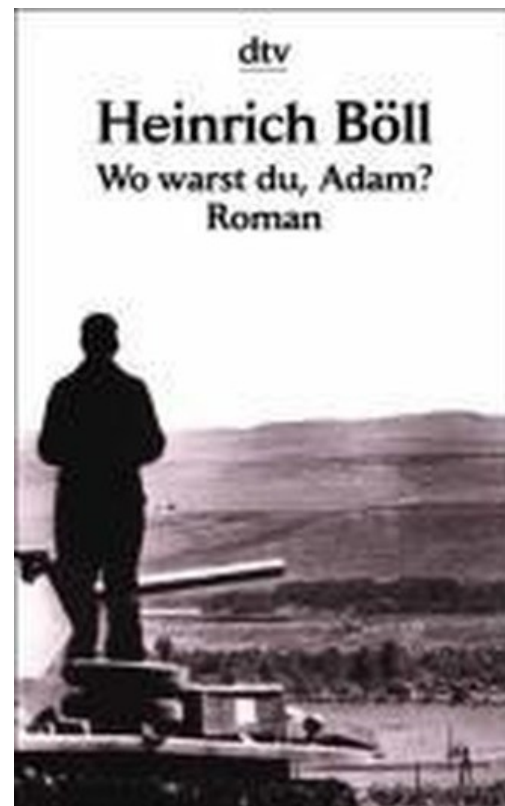
1949

dtv
Heinrich Böll
Der Zug war pünktlich
Erzählung

1951

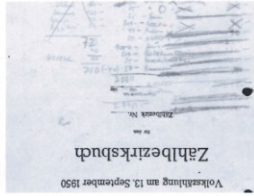
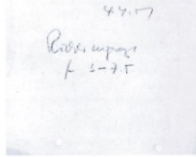

KAPITOLA I

Nejprve podél nich kráčela velká, žlutá, tragická tvář. Generál. Vypadal znaveně. Chvatně nesl podél tisíce vojáků svou hlavu s namodralými slzními váčky, se žlutýma maláriovými očima a s ochablými tenkými rty muže, který má smůlu. Začal u pravého rohu zaprášeného čtverhranného tvaru, pohlédl každému truchlivě do tváře, bral zatáčky malátně, bez vzletu a říznosti, a viděli to všichni: měl na prsou řádů dost a dost, blyštlo se to tam stříbrem a zlatem, ale jeho krk byl holý, bez řádů. A ačkoli věděli, že kříž na generálském krku mnoho neznamená, přece jen je ochromilo, že ani tohle vyznamenání nemá. Tento hubený, žlutý generálský krk bez ozdob připomínal prohrané bitvy, nezdařené ústupy, rýpance, trapné, kousavé rýpance, jimiž se častují vysocí důstojníci, ironické telefonní rozhovory, přeložené veliteli štábů a jednoho unaveného starého muže, který vypadal beznadějně, když si večer svlékl kabát a se svými tenkýma nohama a vychrtlým maláriovým tělem se posadil na kraj postele, aby vypil sklenku kořalky. Všech těch třikrát tři sta třiatřicet mužů, jimž pohlédl do tváře, cítilo cosi podivného: smutek, soucit, strach a utajený vztek. Vztek na tuhle válku, která trvala už příliš dlouho, přespříliš dlouho, než aby generálský krk směl ještě být bez patřičné ozdoby.

Generál se rukou dotýkal ošumělé čapky, alespoň ruku držel rovně, a když dorazil k levému rohu čtverhranu, udělal poněkud ostřejší obrat, šel doprostřed otevřené strany,

Preis der Gruppe 47

- Preis der Gruppe 47
1. Erste Einladung zu einer Tagung der Gruppe 47 im Mai 1951 in Bad Dürkheim. Unterzeichnet ist die Einladung von Hans Richter, der Hans Hans Richter, der die Gruppe leitete.
 2. Handwritten note: Richter sagt f. 3-7.5
 3. Entschlüsselung der Einladung: Die schwarzen Schafe, für die Hans Richter 1951 den Preis der Gruppe 47 erhielt.
 4. Handwritten note: in der Zeit des Preisgeldes der Gruppe 47 in Höhe von 1000,- DM als Ehrenruhe verzeichnete.
 5. Vor Bad Dürkheim: Zeitungsbericht über die Tagung der Gruppe 1951 in Bad Dürkheim.
 6. Mit Mitgliedern Beckmann und der Achtziger, beide Mitglieder und Preisgegnern der Gruppe 42 1953 bei einem Empfang in Berlin.
 7. Von links: Hans Richter, Hans Richter, Wolfgang Hilferding, Martin Müller, Milo Dor - stehend: Ingelburg Bachmann, der Achtziger, Christoph Heinke und Christoph Heinke.
 8. Mitglieder der Gruppe 47 karikiert von Henry Meyer-Brockmann. Von links: Hans Richter, Ingelburg Bachmann, Gert Günther, Gert Günther, Catherine Patti gesteuert durch einen Buchverleger des Deutschen Taschenbuch Verlags.

1951 DIE SCHWARZEN SCHAFE

Mit Frau und Söhnen Raimund, Vincent und René

dtv

Heinrich Böll
Und sagte
kein einziges Wort
Roman

1953

úspěch!

Děj se již neodehrává během války, nýbrž v

současnosti

vypořádání se s aktuálním sociálním

problémem

“drama bytové nouze”

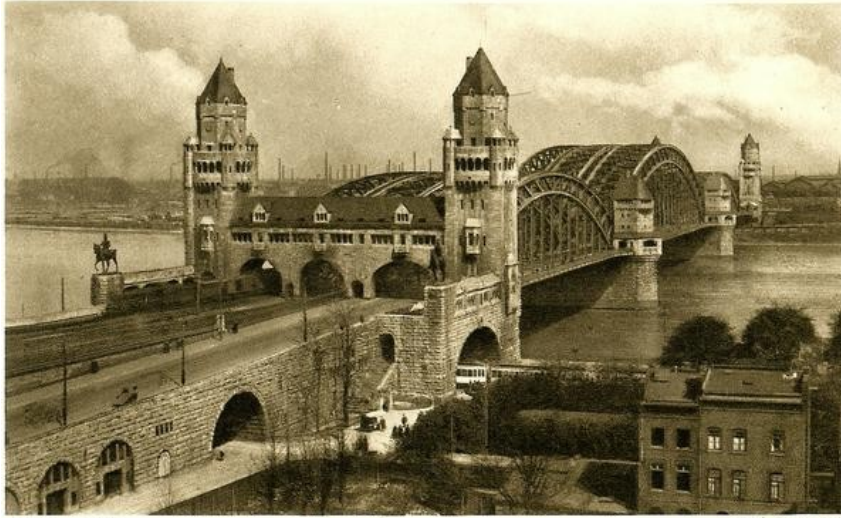
„román o nájmech“

kritika církve

Böllův návrat na literární scénu ihned po skončení druhé světové války
se nejdříve nekonal

“neskutečně těžké, napsat po roce 1945 i jen jednu půlstránku prózy”
[H.B.]

teprve v roce 1951 se Böll účastní čtení Gruppe 47
(*Schwarze Schafe*)

Köln a. Rh.

Hohenzollernbrücke

Foto 23378 www.bilderbuch-koeln.de (1920)

Foto 391635 www.bilderbuch-koeln.de (1971)

Kolín nad Rýnem
1920 / 1945
1971 / dnes

Heinrich Böll auf einem Trümmerhaufen, 1957.

Jaké literární možnosti měli autoři bezprostředně po válce, aby i přes obrovskou skepsi dokázali dále psát?

POVÍDKY

50. LÉTA

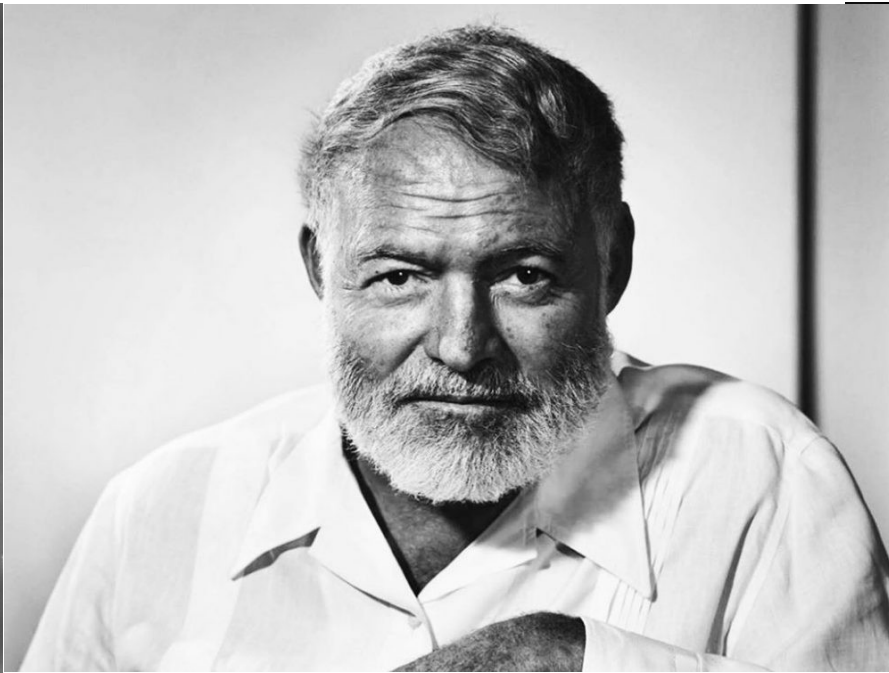
"nejkrásnější ze všech prozaistických forem" [H. B.]

1950 *Wanderer, kommst du nach Spa...*

1951 *Nicht nur zur Weihnachtszeit*

1955 *Doktor Murkes gesammeltes Schweigen*

vliv americkými autory short story

1950

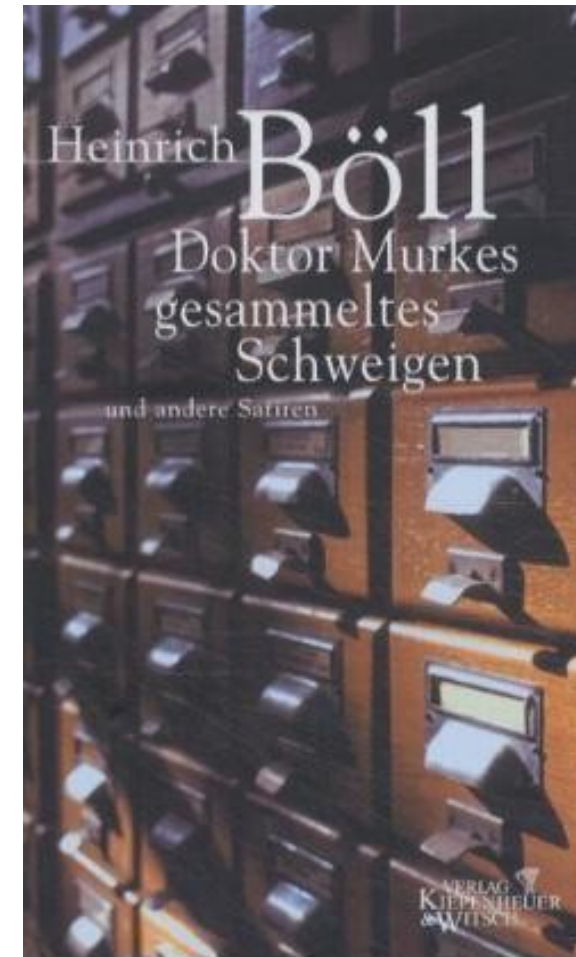

1951

dtv
Heinrich Böll
Nicht nur zur
Weihnachtszeit
Erzählungen

1955

60. LÉTA: “Literatura Spolkové republiky Německo”

Etablovala se řada autorů, kteří vytvářeli literární obraz následujících let:

Heinrich Böll

<https://www.youtube.com/watch?v=oz1n3Mfj-XQ>

Günter Grass

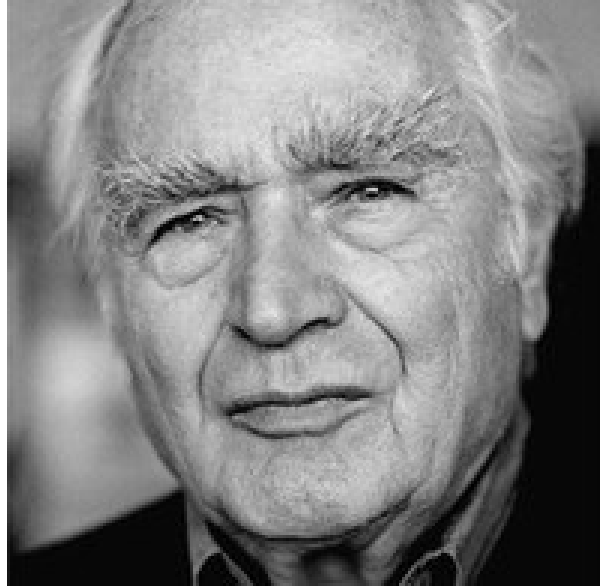
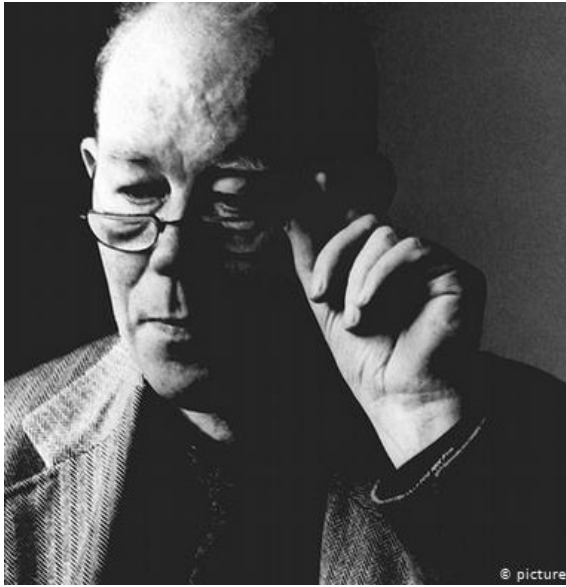
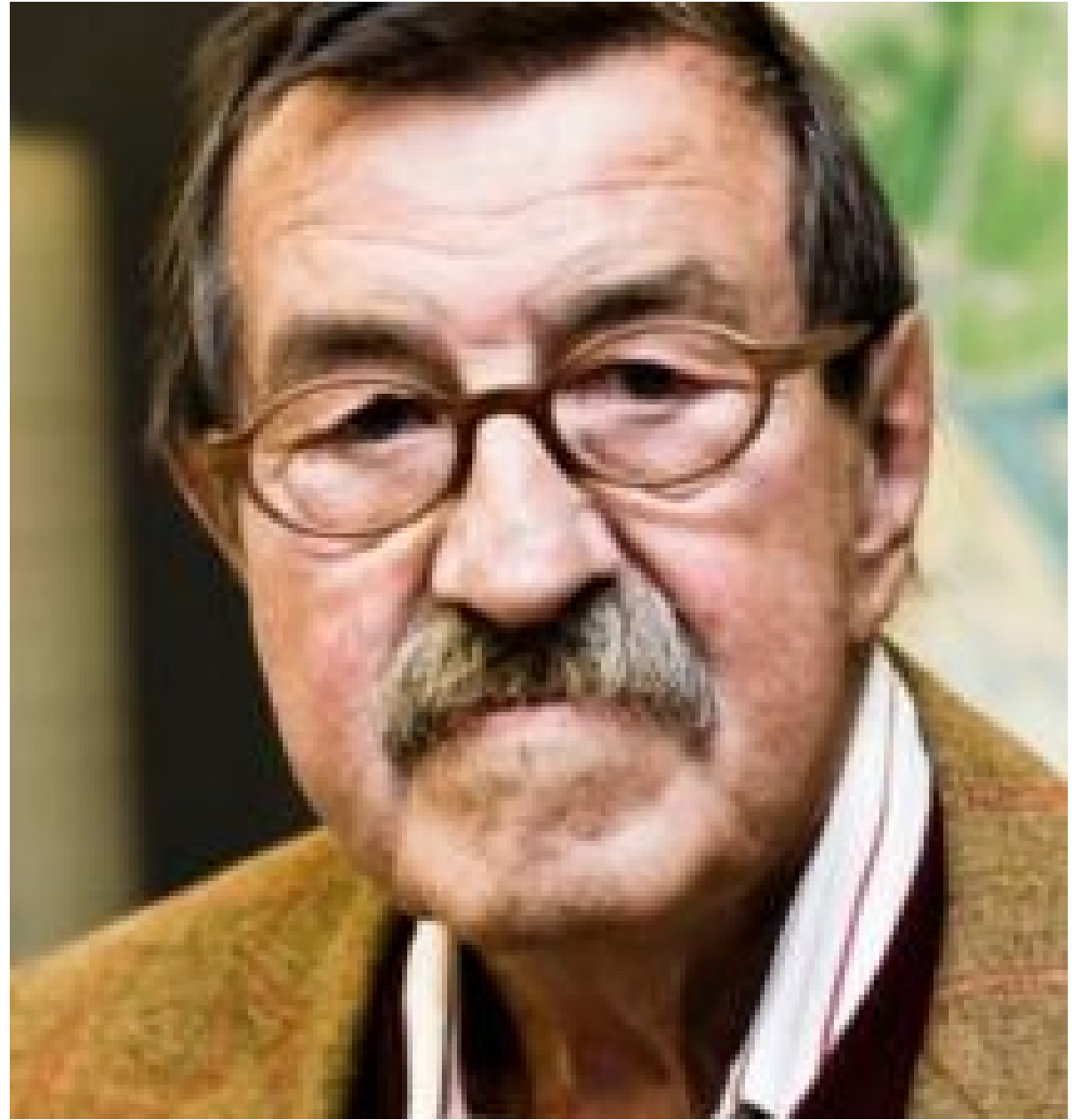
Siegfried Lenz

Martin Walser

Uwe Johnson

... vyjadřují se také kriticky na veřejnosti

...tematizují problémy současnosti

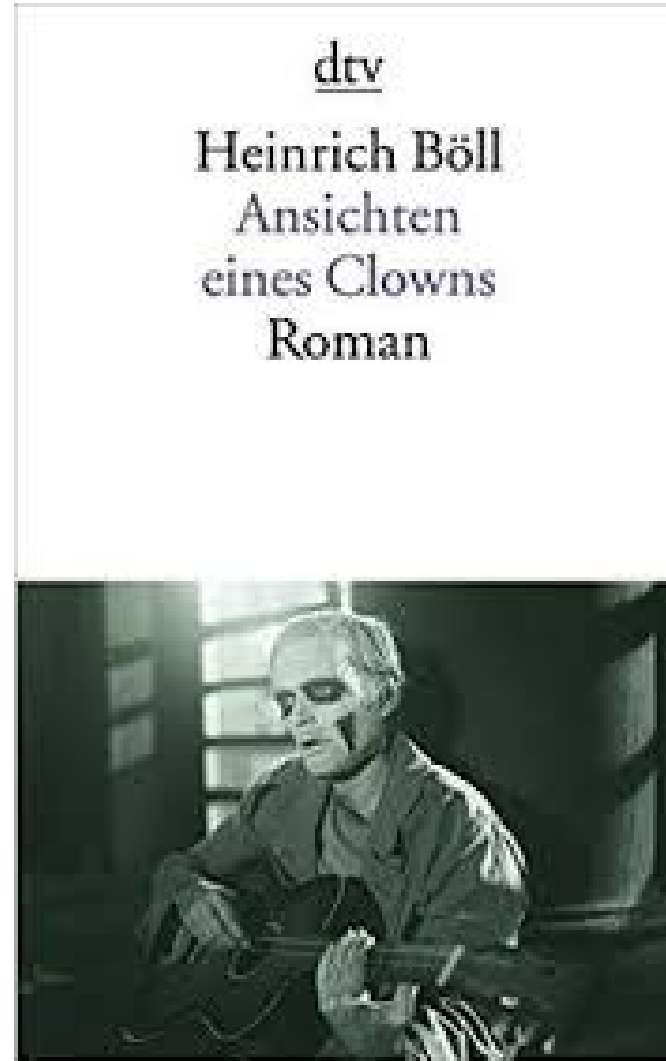
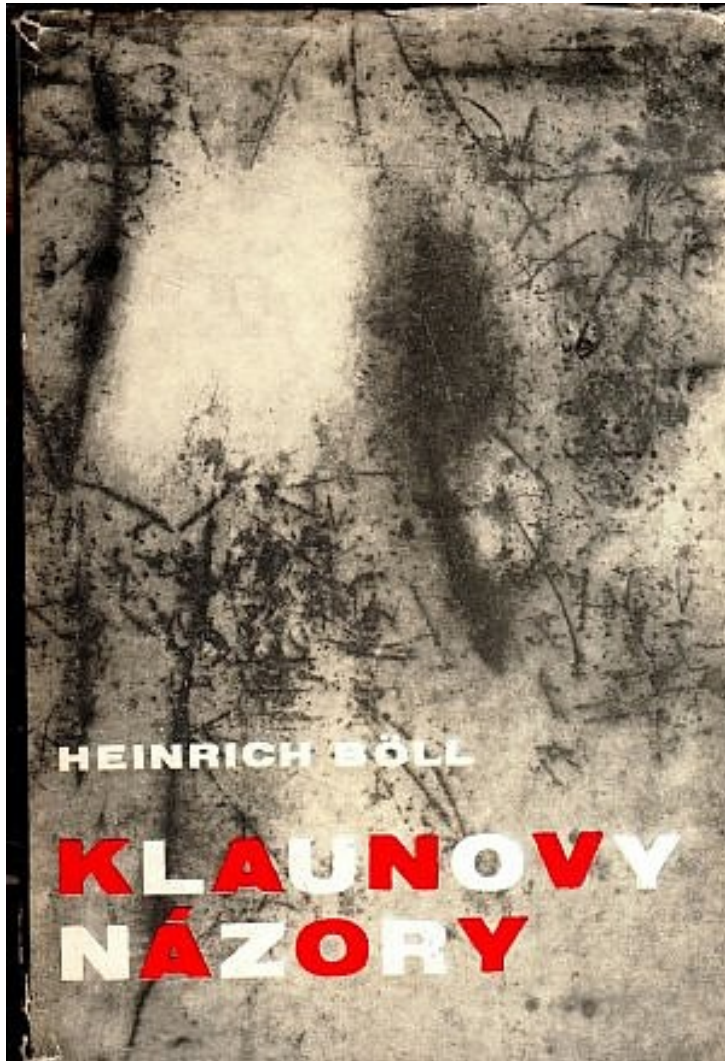
dtv

Heinrich Böll
Und sagte
kein einziges Wort
Roman

již v r. 1953
přesunutí tematického důrazu na
PROBLÉMY SOUČASNOSTI
vliv francouzského hnutí
“renouveau catholique“

KRITIKA CÍRKVE? 1963

Ansichten eines Clowns

Böll

Ansichten
eines Clowns
Roman
ausgewählt
& eingeleitet

Ansichten eines Clowns
Zwischen 1960 und 1962 gab Heinrich Böll zusammen mit Werner von Trotz zu Solz, Walter Rhamich und HAF Grenthuber die Zeitschrift »labyrinth« heraus. Insgesamt erschienen sechs Hefte, ehe die Zeitschrift aus redaktionellen und finanziellen Gründen eingestellt wurde. Aus seiner Erklärung zur Einstellung der Zeitschrift – eine Adaption des Theodor Meynert – entwickelte er die Idee zu dem Roman »Ansichten eines Clowns«.

1. Titelblatt von Heft 2, Dezember 1960. Gestaltet von HAF Grenthuber unter Verwendung eines Böllschen Manuskripts (s. Ein Schick Erde).

2. Umschlag der Buch-Erstaussgabe von 1962.

3. Das sechste und letzte Heft von »labyrinth«, Juni 1962.

4. Strukturskizze des Romans, der den Arbeitstitel »Augenblicke« hatte.

5. Heinrich Böll 1959 im Gespräch mit dem höchsten Repräsentanten des deutschen katholischen Klerus, Joseph Kardinal Popp, Erzbischof von Köln.

6. Im Gespräch mit Helmut Grom, der in der Verfilmung durch Volker Jürgens 1977 die Rolle des Clowns Hans Schnier übernahm.

KLAUNOVY NÁZORY – FILM (1976)

Vojtěch Jasný (režie)

Helmut Griem (hlavní role)

<https://www.youtube.com/watch?v=w6Z1y7acBrQ>

KLAUNOVY NÁZORY (1963)

”Žádná z mých knih nebyla tak špatně pochopena jako *Názory klauna* byl to vlastně jen příběh lásky, skutečně nic víc. V této zemi se politizuje jako v žádné jiné zemi na světě, ani v Sovětském svaze.”

[H. B.]

Klaunovy názory

hatte behauptet, das wäre eine Auslegung, die ich als »pfäffisch« empfindende. Pater Wunibald wurde wütend, klopfte mit dem Finger aufs Pult, berief sich auf seine Autorität und verbat sich eine »derartige Beleidigung«.

Ich stand auf und sagte zu Marie: »Wein doch nicht«, und sie hörte auf zu weinen und machte mit der Puderquaste die Tränenrillen wieder glatt. Bevor wir auf ihr Zimmer gingen, blieben wir im Flur noch am Fenster stehen und blickten auf die Straße: Es war Januar, die Straße naß, gelb die Lichter über dem Asphalt, grün die Reklame über dem Gemüseladen drüben: Emil Schmitz. Ich kannte Schmitz, wußte aber nicht, daß er Emil mit Vornamen hieß, und der Vorname Emil kam mir bei dem Nachnamen Schmitz unpassend vor. Bevor wir in Mariens Zimmer gingen, öffnete ich die Tür einen Spalt und knipste drinnen das Licht aus.

Als ihr Vater nach Hause kam, schliefen wir noch nicht; es war fast elf, wir hörten, wie er unten in den Laden ging, sich Zigaretten zu holen, bevor er die Treppe heraufkam. Wir dachten beide, er müsse etwas merken: Es war doch etwas so Ungeheures passiert. Aber er merkte nichts, lauschte nur einen Augenblick an der Tür und ging nach oben. Wir hörten, wie er seine Schuhe auszog, auf den Boden warf, wir hörten ihn später im Schlaf husten. Ich dachte darüber nach, wie er die Sache hinnehmen würde. Er war nicht mehr katholisch, schon lange aus der Kirche ausgetreten, und er hatte bei mir immer auf die »verlogene sexuelle Moral der bürgerlichen Gesellschaft« geschimpft und war wütend »über den Schwindel, den die Pfaffen mit der Ehe treiben«. Aber ich war nicht sicher, ob er das, was ich mit Marie getan hatte, ohne Krach hinnehmen würde. Ich hatte ihn sehr gern und er mich, und ich war versucht, mitten in der Nacht aufzustehen, auf sein Zimmer zu gehen, ihm alles zu sagen, aber dann fiel mir ein, daß ich alt genug war, einundzwanzig, Marie auch alt genug, neunzehn, und daß bestimmte Formen männlicher Aufrichtigkeit peinli-

cher sind als Schweigen, und außerdem fand ich: Es ging ihn gar nicht so viel an, wie ich gedacht hatte. Ich hätte ja wohl kaum am Nachmittag zu ihm gehen und sagen können: »Herr Derkum, ich will diese Nacht bei Ihrer Tochter schlafen« – und was geschehen war, würde er schon erfahren.

Wenig später stand Marie auf, küßte mich im Dunkeln und zog die Bettwäsche ab. Es war ganz dunkel im Zimmer, von draußen kam kein Licht rein, wir hatten die dicken Vorhänge zugezogen, und ich dachte darüber nach, woher sie wußte, was jetzt zu tun war: die Bettwäsche abziehen und das Fenster öffnen. Sie flüsterte mir zu: »Ich geh' ins Badezimmer, wasch du dich hier«, und sie zog mich an der Hand aus dem Bett, führte mich im Dunkeln an der Hand in die Ecke, wo ihre Waschkommode stand, führte meine Hand an den Waschkrug, die Seifenschüssel, die Waschschißel und ging mit den Bettüchern unterm Arm raus. Ich wusch mich, legte mich wieder ins Bett und wunderte mich, wo Marie so lange mit der sauberen Wäsche blieb. Ich war todmüde, froh, daß ich, ohne in Angstzustände zu fallen, an den verflixten Gunther denken konnte, und bekam dann Angst, es könnte Marie irgend etwas passiert sein. Im Internat hatten sie fürchterliche Einzelheiten erzählt. Es war nicht angenehm, ohne Bettwäsche da auf der Matratze zu liegen, sie war alt und durchgelegen, ich hatte nur mein Unterhemd an und fror. Ich dachte wieder an Mariens Vater. Alle hielten ihn für einen Kommunisten, aber als er nach dem Krieg Bürgermeister werden sollte, hatten die Kommunisten dafür gesorgt, daß er's nicht wurde, und jedesmal, wenn ich anfang, die Nazis mit den Kommunisten zu vergleichen, wurde er wütend und sagte: »Es ist schon ein Unterschied, Junge, ob einer in einem Krieg fällt, den eine Schmierseifenfirma führt – oder ob er für eine Sache stirbt, an die einer glauben kann.« Was er wirklich war, weiß ich bis heute nicht, und als Kinkel ihn einmal in meiner Gegenwart einen »genialen Sektierer« nannte, war ich drauf und dran, Kinkel ins Gesicht zu spucken. Der alte Derkum war einer der wenigen Männer, die mir Respekt

(překlad:
František Kafka)

Než jsme vešli do Mariina pokoje, pootevřel jsem dveře a zhasl jsem vevnitř.

Když se vrátil domů její otec, ještě jsme nespali; bylo pomalu jedenáct, slyšeli jsme, jak jde dole do krámu pro cigarety a pak po schodech nahoru. Mysleli jsme si oba, že musí něco zpozorovat: stala se přece tak nesmírná věc. Ale nezpozoroval nic, jen chvílku naslouchal u dveří a šel nahoru. Slyšeli jsme, jak si zouvá boty, hází je na zem, potom jsme ho slyšeli, jak ze spaní kašle. Myslel jsem na to, jak tu věc přijme. Nebyl už katolík, dávno vystoupil z církve, přede mnou nadával na »prolhanou sexuální morálku měšťácké společnosti« a zuřil »nad tím podvodem, který provozují kněžouři s manželstvím«. Ale nebyl jsem si jist, jestli to, co jsme udělali s Marií, přijme bez kraválu. Měl jsem ho velmi rád a on mě, a byl jsem v pokušení vstát teď vprostřed noci, dojít za ním do pokoje, všechno mu povědět, ale pak mi napadlo, že jsem dost starý, jedenadvacet, Marie že je taky dost stará, devatenáct, a že jisté formy mužské upřímnosti jsou trapnější než mlčení, a kromě toho jsem přišel na to, že se ho to netýká zdaleka tolik, jak jsem si myslel. Sotva bych byl dokázal odpoledne k němu přijít a říct mu: »Pane Derkume, já bych chtěl dnes v noci spát s vaší dcerou,« – a co se stalo, to se tak jako tak doví.

Chvilku nato Marie vstala, políbila mě potmě a stáhla prostěradlo. V pokoji bylo docela tma, zvenčí nepronikalo světlo, zatáhli jsme tlusté záclony, a já myslel na to, odkud ví, co se teď má dělat: stáhnout ložní prádlo a otevřít okno. Pošeptala mi: Jdu do koupelny, umyj se tady, a za ruku mě vytáhla z postele, za ruku mě vedla potmě do kouta, kde stálo umyvadlo, dovedla mi ruku ke džbánu s vodou, k misce s mýdlem, k umyvadlu a s prostěradlem pod paží vyšla ven. Umyl jsem se, lehl jsem si zpátky do postele a bylo mi divné, kde je Marie tak dlouho s čistým prádlem. Byl jsem k smrti unavený, rád, že můžu beze

strachu myslet na toho zatraceného Gunthera, a začal jsem mít strach, že se Marii mohlo něco stát. V internátě vykládali hrůzostrašně podrobnosti. Nebylo příjemné ležet tu na matraci bez povlečení, byla stará a proležená. Měl jsem na sobě jen spodní tričko a byla mi zima. Znovu jsem začal myslet na Mariina otce. Všichni ho považovali za komunistu, ale když se měl po válce stát starostou, postarali se komunisti, aby se jim nestal, a po každé, když jsem začal srovnávat nacisty s komunisty, dopálil se a řekl: »V tom je rozdíl, chlapečku, jestli někdo padne ve válce, kterou vede fabrika na mýdlo – nebo jestli umře za věc, které dokáže věřit.« Dodnes nevím, co byl doopravdy, a když ho jednou Kinkel přede mnou nazval »geniálním sektářem«, nechybělo moc a plivl jsem Kinkelovi do obličeje. Starý Derkum byl jeden z mála lidí, kteří ve mně budili respekt. Byl hubený a zatrpklý, mnohem mladší, než vypadal, a od spousty cigaret měl potíže s dechem. Celou dobu, co jsem čekal na Marii, jsem ho slyšel nahoře v ložnici kašlat, připadal jsem si jako sprosták a přitom jsem věděl, že nejsem. Řekl mi jednou: »Jestlípak víš, proč v panských domech, jako třeba u tvých rodičů, bývají vždycky pokoje pro služky vedle pokojů dospívajících chlapců? Povím ti to: je to prastará spekulace s přírodou a milosrdenstvím.« Přál jsem si, aby sešel dolů a překvapil mě v Mariině posteli, ale jít nahoru a takřikajíc podat hlášení, to se mi nechtělo.

Venku už bylo světlo. Mně bylo chladno a stíšňovala mě ošuntělost Mariina pokoje. O Derkumových se už dávno soudilo, že jsou na mizině, a úpadek se přičítal »politickému fanatismu« Mariina otce. Mívali malou tiskárničku, malé nakladatelství, knihkupectví, teď jim už ale zbylo jen tohle papírnictví, kde prodávali i sladkosti pro školní děti. Můj otec mi jednou řekl: »Tady vidíš, jak daleko může člověka dohnat fanatismus – přitom měl Derkum jako politicky pronásledovaný nejlepší šance dostat po válce vlastní noviny.« Mně kupodivu Derkum nikdy nepřípadal jako fanatic, ale možná že otec zaměňoval

KRITIKA KATOLICKÉ CÍRKVE

antiklerikální tendence

1953 Und sagte kein einziges Wort („hloupý biskup“)

1958 Brief an einen jungen Katholiken

1963 Ansichten eines Clowns

srov. “Renouveau catholique”

Renouveau catholique

cíl: obnova literatury a společnosti obrácením se k hodnotám původního katolicizmu

Georges Bernanos (FR)

Gertrud von Le Fort (DE)

Graham Greene (VB)

Jan Zahradníček (CZ)

1958

Heinrich Böll

*Brief
an einen jungen
Katholiken*

*Kiepenheuer
& Witsch*

UKÁZKA: "Brief an einen jungen Katholiken", 1958

„Jistě se divíte, že Vám to všechno píše a že jsem Vám to nepovyprávěl onoho večera u pana faráře U.; má to důvod, který Vám nechci zamlčovat: Nedokážu již přes sebe přenést mluvit o věcech, které беру velice vážně, v přítomnosti faráře U.; faráře U. znám již déle než 20 let; tehdy jsme spolu mluvili o Bernanosovi a Bloyovi (příčemž farář U. tak jako všichni němečtí katolíci kromě pár výjimek dodnes mylně věří, že byl Bernanos levicovým katolíkem, čímž pouze dokazují, že je jejich pozice vůči Bernanosovi pravicová – ale to by stálo za samostatný exkurz [...]).

Již tehdy vyprávěl farář U. ty nejlepší vtipy o generálním vikariátu a mladému muži to samozřejmě imponuje, že se touto cestou řadí k oněm zasvěceným a privilegovaným. [...]

Svým způsobem si faráře U. cením: je vtipný, zábavný, vyzná se v literatuře, nabízí svým hostům výtečné víno, znamenité cigarety a já tyto věci odkáži [...] ocenit; kromě toho také patří k mému povolání pozorovat a já jsem faráře U. pozoroval více než 20 let; pokouším se do svých pozorování vložit i něco ze zoufalství, které musel onen mladý bledý poddůstojník pociťovat, když se při pohledu na onu šedou, nekonečnou lhostejnost oceánu za úsvitu zastřelil, trochu i ze zoufalé zkorumpovanosti onoho inteligentního rotmistra, který se přiživil na válce. Mnohé na faráři U. oceňuji, avšak rozhovor s ním mě nezajímá; - raději si zahraji se svými dětmi Člověče, nezlob se.

Němečtí katolíci, které pro mě do určité míry farář U. reprezentuje, neměli již po desetiletí téměř jiné starosti než zdokonalení liturgie a pozvednutí své oblíbenosti; to je nanejvýš chvályhodné, přesto se však ptám, jestli to vystačí jako alibi pro jednu či dvě generace. Patří k dobrému vychování, téměř bych chtěl říci k programu nadávat na stávající generální vikariát, na biskupy, klérus [...], ale duchovní postoj, který promlouvá z těchto způsobů, by se měl brát asi tak stejně vážně jako postoj žáka, který si na oslavě utahuje ze svého třídního učitele.

Za těmito dětinskostmi se skrývá u faráře U. tak jako u mnoha jiných katolíků hluboké zoufalství: literatura, vzdělání, liturgie jsou pouze prostředky, jak uniknout svým výčitkám svědomí; všichni jsou dostatečně rozumní a inteligentní, aby věděli, že je ona skoro shoda CDU a církve osudná, protože může mít za následek smrt teologie; je však prostě jen trapné, nic jiného než trapné číst postoje teologů k politickým otázkám; ty jsou mířeny přímo na Bonn a za každou větou je cítit horlivost, která čeká na poklepání na rameno.“

[<https://www.katholisch.de/artikel/15911-heinrich-boell-ein-katholischer-rebel>, 8.11.2019)

[překlad: MT]

“Böll je katolík a píše tak o myšlenkách a praktikách své víry s hlubším pochopením, i v případě, když proti církvi vystupuje s kousavou kritikou.”

[Edgar Hättich, literární kritik]

“Co to je německý katolík, lze do jisté míry jasně definovat: ten, kdo je pokřtěn v katolické víře, není exkomunikován, nepřišel o svoji německou státní příslušnost (ať už dobrovolně či nedobrovolně). Německý katolicismus, jak je zde chápán, existuje v grémiích, výborech, na konferencích. Neexistuje jednota: němečtí katolíci - německý katolicismus [...]. Německý katolicismus je zoufalým způsobem spleten s onou politickou stranou a jejími zájmy, která si jako jediná přišpendlila ono písmeno C (jako křesťanská - "christlich") [...] Pokus Carla Ameryho [...] je hlasem generace, která se, aniž by se jí kdo ptal (bylo nám 15, 16 let, když našimi otci zvolené katolické strany zplnomocnily Hitlera), stala spoluzodpovědnou za kapitulaci německého katolicismu [...]. Německý katolicismus je diplomatický: Ptáme-li se na jeho loajalitu, předkládá konkordát (= úmluvu mezi státem a Svatým stolcem, zde říšský konkordát z roku 1933 uzavřený mezi Vatikánem a národně socialistickým Německem); je-li kvůli svojí loajalitě napaden, předkládá katolický odboj, ale opakují: odboj byl soukromou záležitostí, oficiálním statutem byl konkordát.”

[H. Böll: Nachwort zu Carl Amery: Die Kapitulation. In: H. Böll: Werke. Essayistische Schriften und reden, Band I, S. 540-43.]

[překlad: MT]

70. LÉTA: LITERÁRNÍ ZPRACOVÁNÍ AKTUÁLNÍCH PROBLÉMŮ SOUČASNOSTI

1971 *Gruppenbild mit Dame*

+ 1972 Nobelova cena za literaturu

1974 *Die verlorene Ehre der Katharina Blum*

<https://www.youtube.com/watch?v=P5zBH-PFjaq>

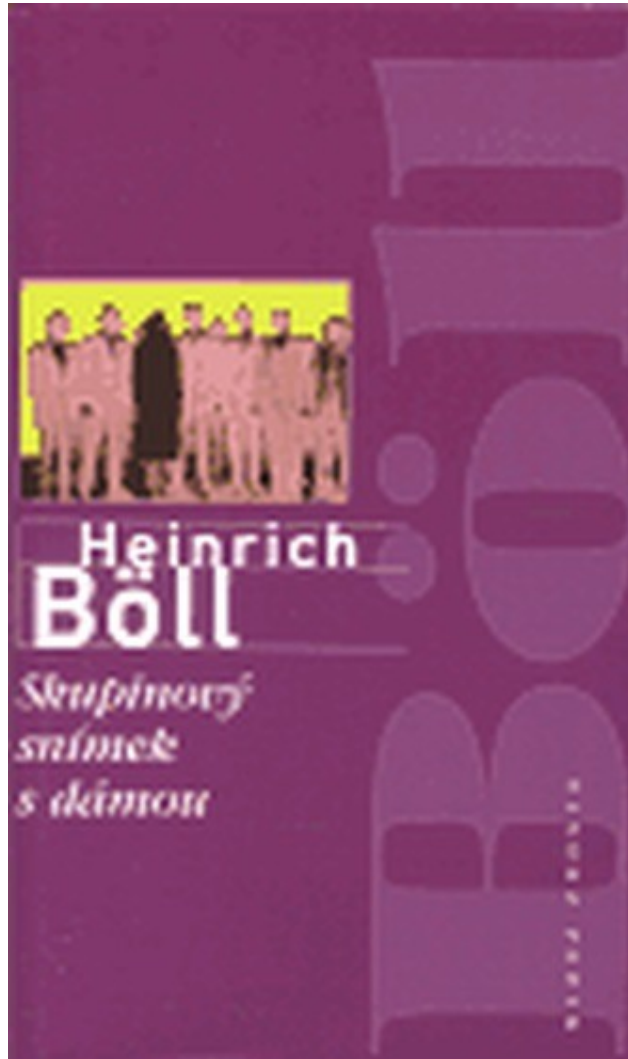
(zfilmován 1975; režie: Volker Schlöndorff, hlavní role: Angela Winkler)

1985 *Frauen vor Flußlandschaft*

1971

dtv

Heinrich Böll Gruppenbild mit Dame Roman

I.

Ženskou nositelkou děje v první části knihy je osmačtyřicetiletá žena, Němka; je vysoká 1,71 m, váží 68,8 kg (v domácím oblečení), což je asi 300–400 g pod ideální váhou; barva očí je proměnlivá, tmavomodrá až černá, vlasy světlé, lehce prošedivělé, velice husté, volně splývající; jsou hladké a přiléhají k hlavě jako přílba. Žena se jmenuje Leni Pfeifferová, rozená Gruytenová, celých dvaatřicet let, pochopitelně s jistými přestávkami, byla zapojena do onoho pozoruhodného procesu, kterému se říká pracovní: pět let byla zaměstnaná jako nevyučená pomocná síla v kanceláři svého otce, sedmadvacet let jako nevyučená dělnice v zahradnictví. Protože se za inflace lehkomyšlně zbavila značného nemovitého majetku, solidního činžovního domu na Novém Městě, který by měl dnes cenu dobrých čtyři sta tisíc marek, je od té doby, co se bez důvodu a aniž by byla nemocná či dostatečně stará vzdala své práce, téměř bez prostředků. A protože byla v roce 1941 po celé tři dny provdána za poddůstojníka německého wehrmachtu, dostává jako válečná vdova důchod, jehož vylepšení sociální rentou je dosud v nedohlednu. Dá se tedy říci, že v současné době se Leni vede – a to nejen ve finančním ohledu – dost mizerně, zejména od té doby, co její milovaný syn sedí ve vězení.

Kdyby si zkrátila vlasy, přibarvila je ještě víc na šedo, vypadala by jako dobře zchovalá čtyřicátnice; jak nosí vlasy teď, jen to zdůrazňuje rozdíl mezi mladistvým úč-

sem a nikoli už docela mladým obličejem, takže by jí člověk hádal málem padesátku; to je její skutečné stáří, přesto své šance nevyužívá, neboť si ji neuvědomuje, a tak působí jako odkvetlá blondýna, jež – což ovšem vůbec neodpovídá skutečnosti – vede nevázaný život nebo ho vyhledává. Leni patří k těm zcela vzácným ženám svého věku, které by si mohly dovolit minisukni: na nohou a na stehnech není vidět ani žilka, ani známka ochabnutí. Leni se však drží té délky sukni, jaká se nosila kolem roku 1942, což plyne z větší části z toho, že pořád ještě nosí své staré sukne a dává přednost vestám a blúzám, neboť jí pulovry vzhledem k jejím prsům (do značné míry oprávněně) připadají příliš vyzývavé. Pokud jde o její kabáty a boty, žije stále ještě z velmi kvalitních a velmi dobře zchovalých zásob, které získala v mládí, když její rodiče byli přechodně zámožní. Hrubě utkaný tvíd, šedá s růžovou, zelená s modrou, černá s bílou, světle modrá, a když už považuje za vhodné vzít si něco na hlavu, uváže si šátek; boty, které nosí, se daly koupit v letech 1935–1939 – pokud na ně člověk měl – jako „nezničitelné“.

Protože se Leni v současné době nedostává v tomto světě stále mužské ochrany či rady, podléhá, co se týče účesu, trvalým iluzím; může za to její zrcadlo, staré zrcadlo z roku 1894, které k její smůle přečkalo dvě světové války. Leni nikdy nevkročí do kadeřnického salonu ani do supermarketu, kde je plno zrcadel, nakupuje v malém obchůdku, který co nejdříve podlehne strukturální změně; a tak je odkázána pouze a výhradně na toto zrcadlo, o němž už její babička Gerta Barkelová roz. Holmová říkala, že opravdu lichoť až příliš; Leni se do něj dívá velmi často. Jednou z příčin jejího soužení je právě její účes, a ona o této souvislosti nemá potuchy. Avšak s plnou tíhou pocituje neustále se stupňující nepřízeň, s níž se setkává ve svém okolí, v domě a v sousedství. V uplynulých měsících měla mnoho pánských návštěv: zástupce kreditních institucí, kteří jí předávali, protože na do-

pisu nereagovala, poslední a úplně poslední varování; soudní vykonavatele; posly od advokátů; nakonec i zřízení od soudních vykonavatelů, ti zabavené věci odnášeli; a protože kromě toho pronajímá tři zařízení pokoje, v nichž se příležitostně mění nájemníci, přicházeli i mladší mužští zájemci o pokoj. Někteří z těchto návštěvníků byli dotěrní – přirozeně bez úspěchu; každý ovšem ví, jak se právě neúspěšní dotěrové holedbají úspěchy své dotěrnosti, a tak si každý také dovede představit, jak rychle to šlo s Leninou pověstí z kopce.

*

Zprav. každopádně nemá přehled o celém Lenině tělesném, duševním a milostném životě, ale učinil všechno, opravdu všechno, aby o ní získal to, čemu se říká věcné informace (osoby, od nichž je získá, budou na příslušném místě dokonce uvedeny jménem!), a o čem se zde podává zpráva, může být s pravděpodobností, hraničící s jistotou, označeno jako výstižné. Leni je málomluvná, téměř zamlklá – a protože je právě řeč o vlastnosti nikoli tělesné, přidejme k ní dvě další: Leni není zatrpklá, ani zkroušená, dokonce se nekaje ani proto, že netruchlila pro smrt svého prvního muže. Kajícnost je jí cizí tak naprosto, že každé „více“ nebo „méně“, jež by se mělo vztahovat k její schopnosti kát se, by bylo nepřipadné; Leni pravděpodobně prostě neví, co to kajícnost je; v této – i v jiných věcech – byla zřejmě její náboženská výchova zcela neúspěšná nebo musí být označena za neúspěšnou, což je pravděpodobně k Leninu prospěchu.

Z výpovědí informujících osob jednoznačně vyplývá toto: Leni už nerozumí světu, pochybuje, že mu vůbec kdy rozuměla; nechápe, proč je okolí tak nepřátelské, nechápe, proč jsou lidé na ni tak zlí a proč s ní tak ohavně jednají; nic špatného neudělala, ani jim ne; v poslední době, když musí opustit svůj byt, aby si nakoupila to nejnnutnější, se jí často vysmívají, výrazy jako „mrcha“ nebo „vysloužilá matrace“ patří ještě k těm neškodněj-

Gruppenbild mit Dame (překlad: Božena Koseková)

ším. Dokonce se znovu vynořují nadávky, jejichž původ spadá do doby před třiceti lety: komunistická děvka, Rusanda. Leni na urážky nereaguje. Už si zvykla, že si za jejími zády šuškáji „ta coura“. Považují ji za necitlivou nebo dokonce za necitelnou; ani jedno neodpovídá pravdě, podle spolehlivých svědeckých výpovědí (svědkyně: Marja van Doorn) sedává Leni celé hodiny ve svém bytě a pláče, její spojivkové vaky a slzné kanálky bývají často v provozu. Dospělí proti ní navádějí dokonce i děti ze sousedství, se kterými až dosud dobře vycházela, a ty za ní pokřikují slova, jimž pořádně nerozumějí ani ony, ani Leni. Přitom je možno opřít se o podrobné a početné svědecké výpovědi, které zahrnují i poslední, ba ty úplně nejposlednější zdroje, a konstatovat, že Leni ve svém dosavadním životě s pravděpodobností hraničící s jistotou spala s mužem všehovšudy dvakrát do tuctu: dvakrát s Aloisem Pfeifferem, kterého si později vzala (jednou před sňatkem, jednou v manželství, jež trvalo celkem tři dny), a co zbývá do uvedeného počtu, tolikrát s druhým mužem, za kterého by se byla dokonce provdala, kdyby to poměry dovolily. Až několik minut poté, co jí bude umožněno, aby vstoupila přímo do děje (což ještě nějakou chvíli potrvá), učiní poprvé to, co by se dalo nazvat chybným krokem: vyslyší jednoho tureckého dělníka, který se jí bude v řeči, již ona nerozumí, na kolenou doprošovat o přízeň, a vyslyší ho – aby mu poskytla výhodu – jen proto, že nesnáší, aby před ní někdo klečel (že sama klečel nedokáže, to patří k vlastnostem, jež u ní lze předpokládat). Zde by snad bylo třeba dodat, že Leni je sirotek, má několik protivných příbuzných, ke kterým přišla sňatkem, na venkově, má několik jiných, přímých příbuzných, méně protivných a nezískaných sňatkem, a potom má také syna, kterému je pětadvacet, nosí její dívčí jméno a toho času sedí ve vězení. Důležitý je asi jeden její tělesný znak, který hraje roli i v tom, že muži jsou k ní dotěrní. Leniných prsou se čas téměř nedotkl, jsou to prsa ženy, která byla něžně

milována a na jejíž ňadra byly psány básně. Lidé v okolí by Leni nejradši vyhnali nebo odstranili; dokonce za ní pokřikují: „Táhni“ nebo „Pojdi“ a je doloženo, že tu a tam požadují zplynování, toto přání bylo zaručeně vysloveno, ale zprav. není známo, zda tu taková možnost vůbec existuje; dodat může jen to, že ono přání je vyslovováno důrazně.

K tomu, jak je Leni zvyklá žít, je nutno uvést ještě několik podrobností: ráda jí, ale s mírou; hlavním jídlem je pro ni snídaně, k níž musí mít bezpodmínečně dvě chrupavé housky, čerstvé vajíčko naměkko, trochu másla, jednu nebo dvě polévkové lžice marmelády (přesněji řečeno: švestkové marmelády toho druhu, kterému jinde říkají povidla), silnou kávu, do níž si dává horké mléko a jen velmi málo cukru; o jídlo, jemuž se říká oběd, se nijak zvlášť nezajímá: stačí jí polévka a malý zákusek; večeri mívá studenou, trochu chleba, dva tři krajíčky, a když na to má, trochu salátu, salám a maso. Nejdůležitější jsou pro Leni čerstvé housky, které si nedává donést, ale vlastnoručně si je vybírá, ne že by snad na ně sahala, ale pouze zkoumá jejich barvu; téměř nic – pokud jde o jídlo, pak vůbec nic – se jí tak neprotiví jako nedopečené housky. Každé ráno se kvůli houskám a protože je snídaně její každodenní slavnostní jídlo vydává dokonce mezi lidi a dává si líbit nadávky, ošklivé řeči, urážky.

Pokud jde o kouření, je třeba říci: Leni kouří od svých sedmnácti let, obvykle osm cigaret, nikdy víc, většinou méně; za války přechodně přestala, aby mohla potají dávat cigarety někomu, koho milovala (nikoli svému muži!). Patří k lidem, kteří si občas vypijí sklenku vína, nikdy víc než půl láhve, podle toho, jaké je zrovna počasí, si povolí štamprli kořalky, podle nálady a finanční situace jedno sherry. Jiná sdělení: Leni má od roku 1939 řidičský průkaz (získaný se zvláštním svolením, bližší okolnosti budou ještě vysvětleny), ale auto už nemá k dispozici od roku 1943. Jezdila autem ráda, téměř náruživě.

Stále ještě bydlí v domě, kde se narodila. Jakási náho-

Gruppenbild mit Dame (překlad: Božena Koseková)

da tomu chtěla, že čtvrť, v níž Leni žila, bomby ušetřily, každopádně jí dost ušetřily; byla zničena jen z 35 %, osud jí tedy přál. Nedávno se Leni přihodilo něco, o čem se dokonce dala do řeči, při nejbližší příležitosti to ještě zatepla, vzrušeným hlasem vyprávěla své nejlepší přítelkyni, která je také hlavní zprav. svědkyní: ráno, když si šla pro housky a přecházela přes ulici, její pravá noha znovu poznala na dlažbě malou nerovnost, které se - ta pravá noha - dotkla tehdy před čtyřiceti lety, když tam Leni s jinými děvčaty skákala panáka; chybí tam malý kousek čedičové dlažební kostky, který museli dlaždiči urazit už tenkrát, když dlažbu v ulici pokládali, asi v roce 1894. Lenina noha okamžitě předala sdělení do mozko- vého kmene, ten zprostředkoval onen vjem všem smys- lovým orgánům a pocitovým centřům, a protože Leni je osoba neobyčejně smyslná, které se všechno, ale úplně všechno transponuje do erotiky, zažila zcela vzrušena vrátivší se vzpomínkou, ze samého nadšení a litosti onu událost, jež - čímž je tam ovšem míněno něco docela jiného - by v teologických lexikonech mohla být nazvá- na „absolutní naplnění bytí“ a kterou těžkopádní eroto- logové a sexuálně teologičtí dogmatici trapně redukuji a označují ji jako orgasmus.

*

Než vznikne dojem, že Leni je osamělá, musí být uve- deni všichni, kdož jsou jejími přáteli, z nichž většina s ní prožila zlé časy, dvě z nich dobré i zlé. Leni je osamělá proto, že je tak málomluvná a zamlklá; dokonce by se dalo říci, že je skoupá na slovo, „vyjít ze sebe“ skutečně dokáže jen velice zřídka, a to i vůči svým nejstarším pří- telkyním Margret Schlömerové roz. Zeistové a Lottě Hoy- serové roz. Berntgenové, které při ní stály i tehdy, když došlo k nejhoršímu. Margret je stejně stará jako Leni, ovdovělá jako Leni, avšak přesto by tato slova mohla vést k nedorozumění. S muži to Margret provozovala až pří- liš často, z důvodů, které budou ještě uvedeny, nikdy z vy-

počítavosti, příležitostně ovšem - když už se jí vedlo moc mizerně - za honorář, a přece bude její nejlepší charak- teristikou konstatování, že jediný vypočítavý erotický vztah měla k muži, za kterého se jako osmnáctiletá pro- vdala; tehdy se také jedinkrát prokazatelně vyjádřila jako děvka, když řekla Leni (bylo to v roce 1940): „Sbalila jsem pracháče, co mě chce dostat za každou cenu k oltáři.“ V současné době leží Margret v nemocnici, na izolova- ném oddělení, má ošklivou, pravděpodobně nevléči- telnou pohlavní chorobu; říká, že je s ní „totální konec“ - veškerý její endokrinní systém nefunguje; dá se s ní mluvit jen přes skleněnou přepážku a je vděčná za kaž- dou přinesenou krabičku cigaret a za každou kapku al- koholu, i za nejmenší placatku, jaká se v obchodě vůbec dostane, znovu naplněnou nejlevnější kořalkou. Marg- retin endokrinní systém je v takovém nepořádku, že by „se nedivila, kdyby jí najednou tekla z očí moč místo slz“. Je vděčna za každý omamný prostředek, brala by i opi- um, morfium, hašiš.

Nemocnice leží za městem, v zeleni, tvoří ji jednotlivé nízké pavilony. Aby se zprav. k Margret dostal, musel sáh- nout k různým zavrženíhodným prostředkům: k pod- plácení, k podvodu spočívajícímu v klamání úředních míst (vydával se za docenta zabývajícího se sociologií a psychologií prostitute!).

Jakožto závdavek k informacím o Margret budiž zde podotknuto, že „sama o sobě“ je osobou daleko méně smyslnou než Leni; její zkázou nebyla vlastní touha po milostných radovánkách, Margretinou zkázou byla sku- tečnost, že se od ní požadovalo tolik potěšení, k jejichž poskytování ji příroda vybavila; zpráva o tom bude ještě podána. Ať tak, či tak: Leni se trápí, Margret se trápí.

*

„Sama o sobě“ se netrápí, trápí se jen proto, že se trá- pí Leni, ke které skutečně velice lne - tato slova platí o ženské osobě jménem Marja van Doorn, o níž padla

1974

1971: kauza Meinhof

„Will Ulrike Gnade oder freies Geleit?“

Schriftsteller Heinrich Böll über die Baader-Meinhof-Gruppe und „Bild“

Wo die Polizeibehörden ermitteln, vermuten, kombinieren, ist „Bild“ schon bedeutend weiter: „Bild“ weiß. Dicke Überschrift auf der Titelseite der (Köln) Ausgabe vom 23. 12. 71: „Baader-Meinhof-Gruppe mordert weiter“.

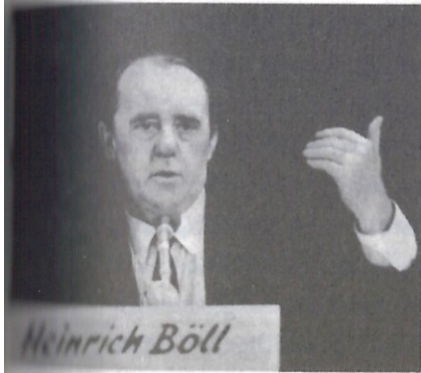
Im wesentlich kleiner gedruckten Bericht über den Kaiserslauterer Bankraub liest man dann von vier maskierten Gangstern, unter denen „vermutlich“ eine Frau war; im Verdacht, so liest man weiter, stehe „unter anderem“ die Gruppe um Ulrike Meinhof. Indizien: Informationen der Polizei über den Aufenthalt der Gruppe, ein roter Alfa Romeo, beim Überfall benutzt, Tage vorher in Stuttgart gestohlen, schon einmal bei einer Fahndung nach der

zu schützen. Ein riskanter, schlechtbezahlter Beruf.

Im Manifest der Gruppe, nach dem Untertauchen erst hektographiert, inzwischen im Wagenbach Rotbuch 26 (Alex Schubert: Stadtguerillas) erschienen, ist über dieses Problem zu lesen: „Am 14. Mai (1970 bei der Befreiung Baaders in Berlin) ebenso wie in Frankfurt, wo zwei von uns abgehauen sind, weil wir uns nicht einfach verhaften lassen wollten — haben die Bullen zuerst geschossen. Die Bullen haben jedesmal gezielte Schüsse abgegeben. Wir haben z. T. überhaupt nicht geschossen, und wenn, dann nicht gezielt: in Berlin, in Nürnberg, in Frankfurt. Das ist nachweisbar, weil es wahr ist.“

man die oben zitierte Passage durch eine andere, die sich mit der lebensgefährlichen Verletzung des Angestellten Georg Linke auseinandersetzt, so entsteht auch nicht gerade der Eindruck einer uneingeschränkten Ballerideologie: „Die Frage, ob die Gefangenbefreiung auch dann gemacht werden wäre, wenn wir gewußt hätten, daß ein Linke dabei angeschossen wird — sie ist uns oft genug gestellt worden — kann nur mit Nein beantwortet werden.“

Die Kriegserklärung, die im Manifest enthalten ist, richtet sich eindeutig gegen das System, nicht gegen seine ausführenden Organe. Es wäre gut, wenn Herr Kuhlmann, der Vorsitzende der Polizeigewerkschaft, dafür sorgte, daß

Heinrich Böll

„Bild“-Kritiker Böll, „Bild“-Schlagzeile: „Verhatzung, Lüge, Dreck“

Politischer Terrorismus

Gruppenbild mit Dame

Gruppenbild mit Dame
Nichts ist so schön wie ein Gruppenbild, das man selbst mit einer Gruppe von Freunden machen kann. Es ist ein Moment der Freude und der Kameradschaft, das man nie vergessen wird. In diesem Heft sind wir stolz darauf, Ihnen ein solches Bild zu präsentieren. Es zeigt eine Gruppe von Menschen, die sich für eine gute Sache einsetzen. Wir hoffen, dass Sie sich mit ihnen identifizieren können und dass Sie sich ebenfalls für eine gute Sache einsetzen werden.

LINKSEXTREMISMUS

Die Anti-Olympiade des Herrn Böll

Der Solonarnschlakt hat neue Provokation der Öffentlichkeit
Das Treffen der Jugend der Welt soll verächtlich gemacht werden
Hetze gegen Polizei und Justiz geht weiter

Heinrich Böll

BRIEFE
Gnade oder freies Geleit?
Ulrike Meinhof
Die Baader-Meinhof-Gruppe
Bankraub
Polizist erschossen
Eine Witwe und zwei kleine Kinder bleiben zurück

„Will Ulrike Gnade oder freies Geleit?“
Die Baader-Meinhof-Gruppe
Bankraub
Polizist erschossen
Eine Witwe und zwei kleine Kinder bleiben zurück

Politischer Terrorismus 1
1. Titelseite der „Bild“-Zeitung vom 23. 12. 1971 auf der sich Heinrich Böll in seinem „Spiegel“-Essay „Will Ulrike Meinhof Gnade oder freies Geleit?“ bezieht
2. Andreas Baader und Ulrike Meinhof in „Der Spiegel“, Nr. 3/1972
3. Der Böll-Artikel im „Spiegel“ vom 10. 1. 1972 war der Ausgangspunkt der Diskussion um die Haltung der deutschen Intellektuellen gegenüber dem politischen Terrorismus
4. Bayerische Studenten-Zeitung, Mai 1972
5. Die durch den Artikel ausgelöste öffentliche Debatte führte über Wochen die Leserbriefspalten der Zeitungen und Zeitschriften über eine Seite aus dem „Spiegel“, Nr. 4, 1972
6. Bericht und Karikatur in der „Deutschen National-Zeitung“, 11. 2. 1972
7. Karikatur aus der „kölnischen Rundschau“ vom 21. 1. 1972

1985

Jaký přínos měl Heinrich Böll se svoji literaturou?

odůvodnění Švédské akademie pro udělení Nobelovy ceny za literaturu:

"for his writing which through its combination of a broad perspective on his time and a sensitive skill in characterization has contributed to a renewal of German literature."

[<https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1972/summary/>, 11.3.2021]

“za svou tvorbu, která přispěla k obnovení německé literatury rozšířením perspektivy v nahlížení na svou dobu a její citlivou charakteristikou” [překlad: MT]

<https://www.youtube.com/watch?v=oz1n3Mfj-XQ>

[1:24-1:45]

Z proslovu Heinricha Bölla při udělování Nobelovy ceny
10.12.1972 ve Stockholmu:

„[...] S obavami myslím na své německé předchůdce zde, kteří by v rámci této zatracené dimenze v podstatě neměli už být Němci. Nelly Sachs, zachráněná Salmou Lagerlöf, sotva unikla smrti. Thomas Mann, vyhnán a zbaven občanství. Hermann Hesse, emigrant z podstaty, který již dlouhou dobu nebyl německým státním občanem, když zde byl poctěn. Pět let před mým narozením, před 60 lety, zde stál poslední německý nositel ceny za literaturu, který v Německu také zemřel, Gerhard Hauptmann. [...] Jsem Němec a mým jediným platným dokladem, který mi nemusí nikdo vystavit nebo prodloužit, je jazyk, kterým píšu. Jako takový, jako Němec, mám velkou radost z této pocty. Děkuji Švédské akademii a Švédsku za tuto čest, která nenáleží pouze mně, nýbrž i jazyku, kterým se vyjadřuji, a zemi, jejíž jsem občanem.“

[Heinrich Böll. *Leben und Werk*. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 1995, str. 39]

[překlad: MT]

Beim Nobeldiner

ΧΑΪΝΡΙΧ ΜΠΕΛ ΠΡΟΣ «ΤΟ ΒΗΜΑ»

Ἡ παρουσία ενός τραγικού ιστορικού παρελθόντος

ΣΤΑΘΕΡΗ ΕΠΙΜΟΝΗ ΣΕ ΕΠΙΣΤΕΜΕΝΕΣ ΑΡΧΕΣ

Nobel winner has 2 Achill homes!

Le Monde

ROMANCIER DE LA GUERRE ET DE LA RESTAURATION ALLEMANDE

Heinrich Böll reçoit le prix Nobel de Littérature

Commentaire de A. Rubin

NOBELPRISVINNARAR SCHRIJFT RUSTIG VERDER Böll: een vriendelijke rebel

HEINRICH BÖLL NOVO PREMIO NOBEL DE LITERATURA

Ein Rebell gegen Sattbeit und Lüge

Kommentarerna till Bölls Nobelpris

Nobel Prize winner is an 'Achill Islander' Ein schwarzes Schaf wird geehrt

Heinrich Böll erhält den Nobelpreis für Literatur

böll nobelprijs

TO «ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΡΕΛ» ΤΟΥ 1972

ΧΑΪΝΡΙΧ ΜΠΕΛ Ο ΘΙΕΟΥ ΕΙΠΕ ΟΧΙ! ΑΝ ΑΚΕΛΤΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ ΣΥΝΑΧΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Ν. ΒΙΕΤΝΑΜ ΟΘΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΒΟΥΛΕΥΣΩΝ Ο ΚΙΣΣΥΚΡ

Et er uendelig vigtig AT LEVE

Det er uendelig vigtig

Le romancier Heinrich Böll prix Nobel de littérature

German novelist wins Nobel Prize

la Croix LETRES-TV-SPECTACLES

Heinrich Böll, prix Nobel 1972

Fue otorgado el premio Nobel de Literatura

Obtuvo la distinción al novelista de Alemania occidental Heinrich Böll

Ästhetik des Humanen

Per la letteratura A BOELL IL NOBEL

È il primo tedesco ad essere insignito dopo Thomas Mann (1929). Ha appreso la notizia ed ha

Ik moest het wel even verwerken

Heinrich Böll - laureat Wagraty Nobla

Mit Bangen denke ich an meine deutschen Vorgänger hier, die innerhalb dieser verfluchten Dimension Eigentlichkeit keine Deutschen mehr sein sollten. Nelly Sachs, von Selma Lagerlöf gerettet, nur knapp dem Tod entronnen. Thomas Mann, vertrieben und ausgebürgert. Hermann Hesse, aus der Eigentlichkeit ausgewandert, schon lange kein deutscher Staatsbürger mehr, als er hier geehrt wurde. Fünf Jahre vor meiner Geburt, vor sechzig Jahren, stand hier der letzte deutsche Preisträger für Literatur, der in Deutschland starb, Gerhart Hauptmann. Er hatte seine letzten Lebensjahre in einer Version Deutschland verlebt, in die er wohl trotz einiger Mißverständlichkeiten nicht hineingehörte. Ich bin wieder ein Eigentümer noch eigentlich keiner, ich bin ein Deutscher, mein einzig gültiger Ausweis, den mir niemand auszustellen oder zu verlängern braucht, ist die Sprache, in der ich schreibe. Als solcher, als Deutscher, freue ich mich über die große Ehre. Ich danke der Schwedischen Akademie und dem Land Schweden für diese Ehre, die wohl nicht nur mir gilt, auch der Sprache, in der ich mich ausdrücke, und dem Land, dessen Bürger ich bin.

ZDROJE (výběr)

Ke kontextu poválečné literatury:

- BEUTIN, Wolfgang. *Deutsche Literaturgeschichte: von den Anfängen bis zur Gegenwart*. 7., erweiterte Aufl. Stuttgart: J.B. Metzler, 2008.

K životu a dílu Heinricha Bölla:

- HONSZA, Norbert. *Heinrich Böll: vzpurný humanista*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1997. ISBN 80-7042-463-X. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:ad25fe60-3a3a-11e4-8f64-005056827e52>
- RUSINSKÝ, Milan. *Heinrich Böll: medailon humanisty a sociálního kritika*. Ostrava: Krajská knihovna, 1968. Metodické, bibliografické texty : metodický text.
- SOWINSKI, Bernhard. *Heinrich Böll*. Stuttgart: J.B. Metzler, 1993. Realien zur Literatur.
- SCHEURER, Hans, Maiken JERUSALEM a Markus SCHÄFER, ed. *Heinrich Böll: Leben & Werk*. Köln: Heinrich-Böll-Stiftung, 1995.
- VORMWEG, Heinrich. *Der andere Deutsche: Heinrich Böll : eine Biographie*. 2. Aufl. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2000.

K náboženství v díle Heinricha Bölla:

- WIRTH, Günter. *Heinrich Böll: essayistische Studie über religiöse und gesellschaftliche Motive im Prosawerk des Dichters*. Berlin: Union Verlag, 1967.
- LANGENHORST, Georg (Hg.). *Christliche Literatur für unsere Zeit: Fünfzig Leseempfehlungen*. München: Verlag Sankt Michaelsbund, 2007.
- MOLING, Heinrich. *Heinrich Böll, eine "christliche" Position?*. Zürich: Juris, 1974.

K jednotlivým textům Heinricha Bölla:

- BELLMANN, Werner. *Heinrich Böll, Romane und Erzählungen: Interpretationen*. Stuttgart: Reclam, 2000. Universal-Bibliothek. Literaturstudium.
- ROGLER, Christiane. *Heinrich Böll, Ansichten eines Clowns*. München: Mentor-Verlag, 1996. Lektüre-Durchblick.

- BÖLL, Heinrich, BÖLL, René, ed. *Tank mířil na Kafku: texty o pražském jaru*. Praha: Academia, 2021. Paměť.

Děkuji za pozornost!